

KINDERTIJD EN VRIJE TIJD IN DIEJEN TIJD...

Nu onze brievenbus regelmatig volgepropt wordt met reclaam voor speelgoed is het misschien wel interessant om eens na te gaan met welk speelgoed, en hoe wij al spelend onze vrije tijd in onze kinderjaren doorbrachten. Maar laten we vooraf eerst eens kijken over welke vrije tijd kinderen destijds konden beschikken.

Het begrip "vrije tijd" is wel zeer rekbaar ! Vrije tijd is tijd om te doen wat men wil, maar ook niets meer, volledige vrijheid dus, want als er enige druk of dwang van buitenuit is, dan kan men niet meer spreken van een volledige vrijheid. Die vrijheid hadden we tot de leeftijd van 4 à 5 jaar, toen we schoolplichtig werden (maar dat beseften wij destijds zelf nog niet). Van dan af begon de beperking van onze vrijheid, en werd onze levenswijze enigszins geprogrammeerd. Dat begon met elke dag op een bepaald uur gewekt worden, wassen, aankleden en dan met grotere broer of zus met andere kinderen uit de buurt te voet naar school. (Van te brengen per fiets of per auto was geen sprake, laat staan dat we zelf een fiets hadden.)

Voor de groteren uit de dorpskom begon de dag al vroeg : eerst naar de mis (nuchter), dan naar huis wat eten, en dan met de kleinsten aan de hand naar de school. Intussen waren die van de gehuchten al op weg, want sommigen moesten wel meer dan 2 km. gaan en dan nog meestal op klompen.

Om half negen begon de school, om 10 uur waren er enkele minuten speeltijd, en om half twaalf naar huis om te eten : want op school blijven eten kon toen niet. Diegenen die van ver kwamen brachten hun boterhammen mee en gingen die bij familie of goede kennissen opeten. Om half twee werd men terug op school verwacht en om half vier mocht men met honger weer naar huis. Na koffietijd had men in de zomer nog wel een paar uurtjes vrij om te ravotten, als ze thuis de kleinsten niet aan uw broek laptten of een ander

karwei lieten opknappen.

Op winterdagen was het voor velen al donker vooraleer ze thuis kwamen. De donderdagnamiddag had men vrij van school, maar niet altijd van werk thuis. En zaterdags was het toen nog een hele dag school. En op zondag moest men eerst naar de vroegmis, dan naar de hoogmis en na de middag nog het lof bijwonen.

U ziet wel dat we niet veel "echt vrije tijd" hadden. Zelfs in 't paasverlof of in de grote vakantie werden we ingeschakeld om op 't veld te werken in plaats van gaan kamperen of op reis gaan. Vandaar het gezegde : "Als 't geen school is dan is het kerk, en als't geen kerk is dan is 't patatten rapen." Tot daar het hoofdstuk vrije tijd.

Laten we het nu hebben over het speelgoed en het spel. Veel speelgoed hadden we wel niet, maar we leerden veel spelletjes om ons thuis, onderweg en op school te amuseren. Het meeste speelgoed kwam van Sint-Niklaas. Elk jaar vanaf eind november tot begin december leefden wij in blijde verwachting en op de vooravond van 6 december zetten we een klomp of korfje bij de haard met daarin een pee of mals gras voor de ezel of het paard van de Sint. En telkens in de nacht van 5 op 6 december kwam die brave man dat voer ophalen en legde dan in de plaats wat snoep en meestal ook een stuk speelgoed. Hij wist blijkbaar goed dat er een verschil was tussen speelgoed voor jongens of voor meisjes. Het was voor ons steeds een verrassing, want we wisten immers nooit van tevoren wat we zouden krijgen. Tegenwoordig bestellen de kinderen zelf wat ze verlangen, dikwijls dingen waar wij nog niet van durfden of konden dromen. De Sint zelf kregen wij nooit te zien. Nu kan men hem vanaf 1 november tot 6 december elke dag ergens tegenkomen, of stelt hij zichzelf tentoon in menig grootwarenhuis.

Het meest voor-de-hand-liggende speelgoed was de pop en de bal. Vanaf onze babyjaren kwamen die in ons leven en zouden verder gedurende vele jaren van ons kinderleven ons spel beïnvloeden. De pop was het meest bedoeld voor meis-

jes, terwijl de bal zowel voor meisjes als jongens was. De meisjes kaatsten de bal naar elkaar toe, of jongleerden met twee of meer ballen. De jongens leerden sjotten.

Na bal en pop werd het een telraam, een lei met een griffel, een bord met krijt, kleurboek, kleurtjes en potlood, en nog wat later een beurs met knikkers of marrebols. Dat alles was zowel voor jongens als voor meisjes. Voor de jongens kwamen er nog boenketten bij (ijzeren bollen uit kogellagers). De meisjes kregen dan weer een springtouw en deden aan touwtje springen terwijl de jongens met een lange koord paard speelden en met een driftig tweespan over de koer draafden. Dan hadden we nog de houten draaitol, door ons gewoon een dop genoemd. Men had enerzijds de gesseldop die "gegeseld" (gegeseld) werd, en anderzijds een kapdop omdat men die, eenmaal met een koord omwonden, met een kappende beweging wegslingerde om hem draaiende te krijgen.

Dan kregen we weer zin om haasje over te spelen. Wij noemden dat "pihay springen" of ook wel "kop in 't zak". Er was ook nog het "meetje schieten", een spel afgezien van de grote mensen die dat met muntstukjes deden. Wij als snotneuzen hadden geen muntstukken en deden dat met kroonkurken ("bierscheltjes") die wij bedelden bij de herbergiers. De bovenkant was "kop" en de binnenkant met kurk was "let". Ze waren wel sletig aan de broekzakken.

(wordt vervolgd)

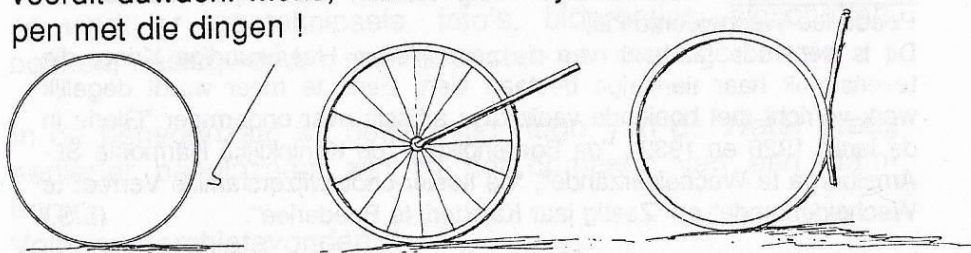
F.V.E.

KINDERTIJD EN VRIJE TIJD IN DIEJEN TIJD...

(vervolg)

Dan kwam er weer een periode dat iedereen een hoepel bij had, door ons gewoon een "bol" genoemd, een stevige ijzeren ring soms door de smid gemaakt, ook wel eens uit de bovenste rand van een was- of koeiketel. Daar hoorde dan ook een mik bij. Of we namen een oud fietswiel : om te sturen gebruikte met een stevige omgebogen ijzerendraad die doorheen de as ging. We gebruikten ook gewoon een blote velg (of "sjant" zonder rayons) die we met een stok, geleidend oor de gleuf vooruit duwden. Mens, wat hebben wij toch kilometers afgelopen met die dingen !

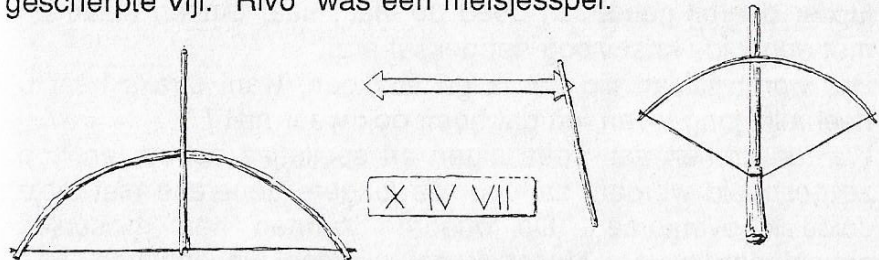
Er waren ook groepsspelen met de kinderen uit de buurt, zowel jongens als meisjes. Verstoppertje spelen heette toen "piepekassen", "piepenborgen" of "hottebedotten". Verder amuzeerde men zich met "twee is genoeg, drie is teveel !", "handje tikken", "wat groeit er in mijne hof ? ajuin en peterse-lie !" en dan maar met een zakdoek rond de kring lopen al roepend : al wie omziet die krijgt hem niet ! Of nog : "klein koningske !", "visser mag ik overvaren, ja of neen? en moet ik dan geen tol betalen, ja of neen ?" En dan waren er ook nog tal van gezongen spelletjes en dansjes : "klein Anna zat op enen steen" en "zeg kent gij de mosselman", "witte zwanen, groene zwanen..." enzovoorts.

Een ander veel gespeeld spel was het "perkhinkenlen". In feite was het meer een evenwichtsoefening,

want alles moest op één been afgewerkt worden, zonder dat men met de andere voet aan de grond mocht komen, laat staan erop steunen.

"Landeke kap" werd met een mes gespeeld of met een aangescherpte vijl. "Rivo" was een meisjesspel.

Ook waren er speeltuigen die wij zelf maakten. Een handboog verkregen we door een stevige eikestok krom op te spannen met een koord. De pijlen maakten we van "honzenhout". Een ander soort hout noemden wij haveres, ook wel eens "fluitjes-hout". In 't voorjaar, als het botten begon, maakte we daar fluitjes van en wappers. Later in de zomer gebruikten we die rode bolletjes als munitie voor onze klakkebus of klotsbuis. Deze maakten we dan weer uit vlierhout waar we de merg uitprutsten. De stamper was dan weer van taai eikenhout en als munitie gebruikten we ook berkenknoppen en in tijd van nood stukjes gazet die we eerst tot een bolletje kauwden.

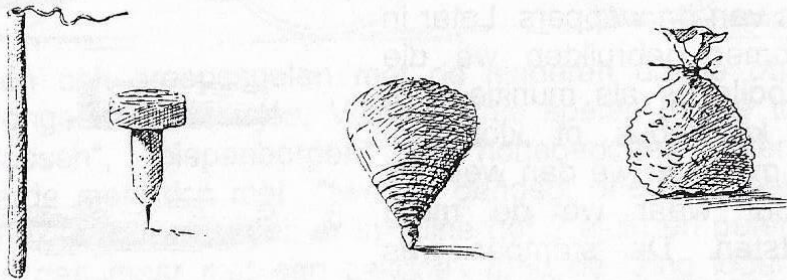
Bij winteravonden hadden wij het ganzenspel en de kienkaarten. Nog wat groter geworden, als we 's avonds buitengeraakten, deden we wel eens bellekentrek bij de weinigen die toen al een deurbel hadden. Bij anderen, die geen bel hadden, bonkten wij gewoon op de deur en gingen op de loop. Merk wel op : in die tijd was er weinig of geen straatverlichting en kwamen wij in de macht der duisternis. Meer dan eens hebben wij oude of eenzame lieden doen schrikken, met een

blikken liebigdoos en een paar klontjes carbuur : wat water erop en het deksel er wat opgedrukt, in de bodem hadden we vooraf een klein gaatje gemaakt. Het gas, door de carbuur gevormd, trachtte langs daar te ontsnappen. Een brandende lucifer daarbij gehouden deed de vlam naar binnen slaan en met een luide knal vloog het deksel eraf.

Het wordt stilaan tijd dat ik ga eindigen, want straks kent u heel mijn jong leven, en dat hoeft ook weer niet !

Wat de namen van speeltuigen en spelletjes betreft, en hoe ze gespeeld werden, zal voor de jongere generatie niet altijd duidelijk overkomen. De ouderen kunnen hen misschien opheldering geven. Moest ik dat allemaal uiteenzetten, dan werd mijn epistel weer veel te lang.

F.V.E.

RAADSELTJE :

ER IS EEN DINK
SOPT Z'N GAT EN 'T DRINKT ?

(oplossing : een puttemer)